

Załącznik nr 5

**SPRAWOZDANIE Z WYKONANIA ZADANIA PUBLICZNEGO,
O KTÓRYM MOWA W ART. 18 UST. 4 USTAWY Z DNIA 24 KWIETNIA 2003 R. O DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU
PUBLICZNEGO I O WOŁONTARIACIE (DZ. U. Z 2018 R. POZ. 450, Z PÓŹN. ZM.)**

Pouczenie co do sposobu wypełniania sprawozdania:

Sprawozdanie należy wypełnić wyłącznie w białych pustych polach, zgodnie z instrukcjami umieszczonymi przy poszczególnych polach oraz w przypisach.

W przypadku pól, które nie dotyczą danego sprawozdania, należy wpisać „nie dotyczy” lub przekreślić pole.

Zaznaczenie „*”, np. „Częściowe* / Końcowe*”, oznacza, że należy skreślić niewłaściwą odpowiedź i pozostawić prawidłową. Przykład: „Częściowe*/ Końcowe*”.

Rodzaj sprawozdania	Częściowe* / Końcowe*
Okres, za jaki jest składane sprawozdanie	01.01.2024 r. – 31.12.2024 r.

Tytuł zadania publicznego	PROWADZENIE ŚRODOWISKOWEGO DOMU SAMOPOMOCY TYPU A DLA 35 OSÓB PRZEWLEKLE PSYCHICZNIE CHORYCH ORAZ TYPU D DLA 15 OSÓB ZE SPEKTRUM AUTYZMU LUB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI SPRZĘŻONYMI Z TERENU POWIATU PIŁSKIEGO		
Nazwa Zleceniobiorcy(-ców)	CARITAS DIECEZJI KOSZALIŃSKO-KOŁOBRZESKIEJ		
Data zawarcia umowy	30 grudnia 2020 r.	Numer umowy, o ile został nadany	Nr 1/2020 wraz z Aneksami Nr 1 z dnia 07.04.2021 Nr 2 z dnia 27.08.2021 Nr 3 z dnia 04.10.2021 Nr 4 z dnia 10.12.2021 Nr 5 z dnia 30.12.2021 Nr 6 z dnia 28.04.2022 Nr 7 z dnia 25.05.2022 Nr 8 z dnia 26.08.2022 Nr 9 z dnia 28.10.2022 Nr 10 z dnia 28.11.2022 Nr 11 z dnia 29.12.2022 Nr 12 z dnia 24.03.2023 Nr 13 z dnia 27.04.2023 Nr 14 z dnia 16.06.2023

			Nr 15 z dnia 01.09.2023 Nr 16 z dnia 30.10.2023 Nr 17 z dnia 28.11.2023 Nr 18 z dnia 28.12.2023 Nr 19 z dnia 14.06.2024 Nr 20 z dnia 26.08.2024 Nr 21 z dnia 04.09.2024 Nr 22 z dnia 27.12.2024
--	--	--	--

Część I. Sprawozdanie merytoryczne

1. Opis osiągniętych rezultatów wraz z liczbowym określeniem skali działań zrealizowanych w ramach zadania (należy opisać osiągnięte rezultaty zadania publicznego i sposób, w jaki zostały zmierzone; należy wskazać rezultaty trwałe oraz w jakim stopniu realizacja zadania przyczyniła się do osiągnięcia jego celu)

Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas w Pile w 2024 roku spełnił założone cele, do których należały, przede wszystkim:

- Aktywizacja osób z niepełnosprawnościami,
- Zapobieganie izolacji społecznych poprzez integrację,
- Zwiększanie poczucia odpowiedzialności za siebie,
- Rozwijanie nowych zachowań i umiejętności, usamodzielnienie
- Usamodzielnienie
- Kształtowanie aktywności zawodowej,
- Poprawa zdrowia psychicznego i fizycznego,
- Zwiększenie sprawności ruchowej,
- Zapewnienie pomocy socjalno-opiekuńczej,

Prowadzone formy są procesem, który jest ciągły i dąży do poprawy stanu uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy.

2. Szczegółowy opis wykonania poszczególnych działań (opis powinien zawierać szczegółową informację o zrealizowanych działaniach zgodnie z umową, z uwzględnieniem stopnia oraz skali ich wykonania, a także wyjaśnić ewentualne odstępstwa w ich realizacji; w opisie należy przedstawić również informację o zaangażowanym wkładzie osobowym i wkładzie rzeczowym w realizację działań; w przypadku realizacji działania przez podmiot niebędący stroną umowy¹⁾ należy to wyraźnie wskazać w opisie tego działania)

ZLECENIOBIORCĄ, KTÓRY WYKONAŁ DZIAŁANIE W ZAKRESIE REALIZOWANEGO ZADANIA PUBLICZNEGO JEST CARITAS DIECEZJI KOSZALIŃSKO – KOŁOBRZESKIEJ Z SIEDZIBĄ W KOSZALINIE, MIEJSCEM WYKONANIA ZLECENIA JEST ŚRODOWISKOWY DOM SAMOPOMOCY CARITAS typ A W PILE 64-920 PIŁA, UL. KOSSAKA 16, ŚRODOWISKOWY DOM SAMOPOMOCY CARITAS typ D, w Pile, ul. ORLA 29.

NINIEJSZE ZESTAWIENIE PRZEDSTAWIA POSZCZEGÓLNE DZIAŁANIA W ZAKRESIE REALIZOWANEGO ZADANIA PUBLICZNEGO WRAZ Z KRÓTKIM OPISEM WYKONANIA ZADANIA. NASTĘPNIE PRZEDSTAWIONY JEST TERMIN REALIZACJI POSZCZEGÓLNYCH ZADAŃ.

1. Psychoterapia indywidualna oraz grupowa- 2 razy w tygodniu- ul. Kossaka 16, raz w tygodniu – ul. Orla 29.
2. Gimnastyka poranna – 4 razy w tygodniu/ obie placówki
3. Rehabilitacja indywidualna oraz grupowa – 2 raz w tygodniu/ obie placówki
4. Konsultacje lekarza psychiatry :
- opieka psychiatryczna – na bieżąco przez cały rok

¹⁾ Dotyczy podzlecenia realizacji zadania, o którym mowa w art. 16 ust. 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

- farmakoterapia – na bieżąco przez cały rok

5. Trening umiejętności społecznych – TUS- 4 razy w tygodniu/ obie placówki
6. Terapia zajęciowa- 5 razy w tygodniu/ obie placówki
7. Warsztaty teatralne – 1 raz w tygodniu/ obie placówki
8. Zajęcia edukacyjno-wyrównawcze – 5 razy w tygodniu/ obie placówki
9. Socjoterapia – 1 raz w tygodniu/ obie placówki
10. Doradztwo socjalne – 1 raz w tygodniu/ obie placówki
11. Zajęcia z biblioterapii- rozmowy o wartościach – 1 raz w tygodniu/ obie placówki
12. Terapia integracji sensorycznej dla osób ze spektrum autyzmu oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi- 2 razy w tygodniu.
13. Rewalidacja, zajęcia z pedagogiem specjalnym- 1 raz w tygodniu/ ul. Orla, typ D
14. Zajęcia z neurologopedą – 1 raz w tygodniu/typ D.
15. Rehabilitacja z osteopatią- dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi – 1 raz w tygodniu.
16. Terapia Tomatis
17. Dogoterapia- 1 raz w tygodniu/typ D
18. Muzykoterapia / Terapia metodą Orffa i Labana/ naprzemiennie co tydzień- 1 raz w tygodniu / Typ A
19. Gimnastyka mózgu metodą Dennisona / ćwiczenia logicznego myślenia, relaksacja z aromaterapią naprzemiennie co tydzień- 1 raz w tygodniu/ typ A
20. Terapia zabawą/ arteterapia / naprzemiennie co tydzień- 1 raz w tygodniu. / obie placówki
21. Bajkoterapia – 1 raz w tygodniu. / obie placówki
22. Innowacyjne formy rehabilitacji – dywan multimedialny, ruch rozwijający Weroniki Sherborne, teatr Kamishibai naprzemiennie/ 3 razy w tygodniu. / obie placówki
23. Terapia dźwiękiem, profilaktyka zdrowotna / naprzemiennie- 1 raz w tygodniu. / obie placówki
24. Aktywne formy spędzania czasu wolnego- 2 razy w miesiącu. / obie placówki
25. Hydroterapia- 2 razy w miesiącu. / obie placówki

Zadanie zakładało prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy dla 35 osób przewlekle psychicznie chorych oraz dla 15 osób ze spektrum autyzmu lub dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi z terenu powiatu pilskiego w okresie od 1 stycznia 2024r. do 31 grudnia 2024r. Usługi świadczone w Środowiskowym Domu Samopomocy były dostępne 5 dni w tygodniu, po 8 godzin dziennie, w tym co najmniej 6 godzin dziennie były przeprowadzone zajęcia bezpośrednio z uczestnikami- uczestniczenie w terapii przez uczestników. Pozostały czas przeznaczony był na czynności porządkowe, przygotowanie do zajęć i uzupełnianie dokumentacji.

Działania terapeutyczne były prowadzone w oparciu o indywidualne plany postępowania wspierająco – aktywizującego. Takie plany szczegółowo uwzględniały założenia, cele, metody pracy z danym uczestnikiem. Harmonogram zajęć z uczestnikami był zawarty w miesięcznych oraz rocznych planach pracy. Informacje o prowadzonych działaniach były odnotowywane w dziennikach zajęć prowadzonych przez osoby pracujące z uczestnikami. Obecność uczestników na zajęciach była ewidencjonowana poprzez podpisywanie listy obecności oraz odpowiednie adnotacje prowadzone w dzienniku zajęć danej pracowni. Z realizacji zadania była prowadzona dokumentacja zbiorcza oraz indywidualna każdego uczestnika.

W Środowiskowym Domu Samopomocy prowadzone były różnorodne zajęcia z zakresu terapii zajęciowej, rehabilitacji indywidualnej i grupowej, treningów umiejętności społecznych, warsztatów teatralnych, zajęć edukacyjno – wyrównawczych, arteterapii, doradztwa socjalnego, integracji sensorycznej dla osób ze spektrum autyzmu lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi, rewalidacji, dogoterapii czy zajęć z pedagogiem specjalnym.

Program zajęć Środowiskowego Domu Samopomocy w szczególności obejmował:

- Rehabilitację osób przewlekle psychicznie chorych oraz osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu lub z niepełnosprawnościami sprzężonymi w ramach terapii zajęciowej, której program jest dostosowywany indywidualnie do potrzeb uczestnika,

- Pracę z rodzinami osób z problemami zdrowia psychicznego w celu doprowadzenia do akceptacji osoby chorej psychicznie w jej naturalnym środowisku oraz udzielenie wsparcia osobom sprawującym opiekę nad członkiem rodziny z zaburzeniami psychicznymi, pracę ze środowiskiem, w tym w szczególności trening umiejętności społecznych. Dwa razy w roku zaplanowane i zrealizowane były zajęcia wytnieniowe dla rodziców i opiekunów naszych uczestników.

W celu realizacji programu prowadzone były następujące formy działań:

1. Terapia zajęciowa:

Terapia zajęciowa w ramach pięciu pracowni ŚDS typu A, ul. Kossaka 16:

- A) Pracownia gospodarstwa domowego i zaradności życiowej:** Uczestnicy w ramach zajęć prowadzonych w pracowni poznali nowe przepisy kulinarne oraz sposób ich wykonania. Praktykowali umiejętność korzystania z różnorodnych sprzętów gospodarstwa domowego – gotowali posiłki z użyciem kuchenki gazowej czy mikrofalowej, prali oraz prasowali ubrania, uczyli się używać automatu do pieczenia chleba, ciasta drożdżowego, suszarki czy lokówki. Przeprowadzono zajęcia p.n. „Nauka racjonalnego gospodarowania własnym budżetem”, podczas których uczestnicy nauczyli się w miarę swoich możliwości planować wydatki, orientować się w cenach niezbędnych produktów, zostali uświadomieni w wartości pieniądza i poznali konsekwencje zaciągania kredytów. Zostały również przeprowadzone zajęcia, które miały na celu uwrażliwić uczestników na przeróżne reklamy, które bardzo często wprowadzają nas w błędne myślenie i zachęcają do niepotrzebnych zakupów. Uczestnicy brali udział w różnorodnych zajęciach, między innymi: w ramach zajęć „Wszystko o zdrowym odżywianiu”, uczestnicy nauczyli się w trakcie zajęć jakie korzyści niesie za sobą zdrowe odżywianie. Poznali schemat i ważność piramidy zdrowia, zostali uświadomieni jakie konsekwencje niesie ze sobą spożywanie zbyt dużej ilości cukrów, tłuszczu i soli. Uczestnicy nauczyli się przestrzegać terminów ważności produktów spożywczych, nauczyli się czytać skład danego produktu. Zostały również zorganizowane zajęcia – z hortiterapii, czyli praca w ogrodzie, poznawanie piękna pracy z roślinami ogrodowymi. Uczestnicy z dużym zaangażowaniem dbali o przydomowy ogród. Systematycznie uczestniczyli w zajęciach. W trakcie roku również odbywały się zajęcia z zakresu dbania o rośliny domowe- uczestnicy nauczyli się przesadzać kwiaty doniczkowe, nawozić je, przygotowywać szczepki, podlewać. Poznali korzyści, które za sobą niesie posiadanie kwiatów doniczkowych w domu. W ramach zajęć z Treningu zaradności życiowej, uczestnicy nauczyli się prawidłowo segregować śmieci z podziałem na makulaturę, szkło i plastik. Poznali jakie odpady mogą być wyrzucane do pojemnika bio, a które tylko do pojemnika zmieszane. Uczestnicy poznali ważność recyklingu. Poprzez zajęcia praktyczne utrwaliли umiejętność oraz zmysł porządkowania miejsca pracy. Uczestnicy ośrodka w ramach kształtowania zaradności życiowej uczyli się załatwiać różne sprawy osobiste w instytucjach publicznych, takich jak: Powiatowe Centrum Pomocy Rodziny, Urząd Wojewódzki, Starostwo Powiatowe, bank, itp. Uczestnicy w trakcie treningu mieli możliwość odszukania danych adresowych, zadzwonienia do danej instytucji. Temat: Smacznie, zdrowo i kolorowo – zajęcia z wykorzystaniem świeżych owoców i warzyw. Głównym założeniem innowacji „Smacznie, zdrowo i kolorowo” jest wzbogacenie wiedzy dotyczącej procesu uprawy, wzrostu i pielęgnacji warzyw oraz dostarczenie uczestnikom informacji o spożywanych pokarmach, a także znaczeniu spożywania owoców i warzyw dla ich organizmu. Zajęcia prowadzone są w interesujący sposób, pozwalający uczestnikom czerpać radość ze wspólnego przygotowania posiłków, rozwijanie swoich umiejętności i zainteresowań kulinarnych. Uczestnicy poznają urządzenia gospodarstwa domowego, znajdujące się w pracowni oraz uczą się podstaw bezpiecznego użytkowania sprzętu kuchennego. Temat: Trening prania i prasowania odzieży. Uczestnicy w toku zajęć nabywają umiejętności funkcjonowania w życiu codziennym, samodzielności w zakresie podstawowych czynności dnia codziennego. Podczas zajęć prowadzona jest nauka prania ręcznego oraz obsługa pralki automatycznej, segregacja odzieży pod kątem koloru i rodzaju materiału, prawidłowego doboru detergentów zgodnie z przeznaczeniem oraz rozwieszanie prania. Uczestnicy w trakcie treningu prasowania nabywają umiejętności obsługi żelazka i deski do prasowania oraz utrwalają zasady bezpiecznego użytkowania sprzętu elektrycznego. W ten sposób kształtują nawyki postępowania w trakcie pracy ze sprzętem elektrycznym. Temat: „Dzień dyni” – dania i potrawy z dyni, rodzaje dyni, ich uprawa oraz wartości odżywcze. W trakcie zajęć uczestnicy poznają różne odmiany dyni i ich przeznaczenie oraz wykorzystanie w przepisach kulinarnych i zwyczajach kulturowych, poznają sposób uprawy

dyni. Zajęcia zachęcają do kreatywnego wykorzystania dyni. Zajęcia z wykorzystaniem dyni wzbogacają proces poznawczy, rozwijają kreatywność a także promują zdrowe nawyki żywienia.

- B) Pracownia artystyczna** – Uczestnicy rozwijali zdolności manualne rąk oraz koordynację wzrokowo – ruchową poprzez wykonywanie różnych prac plastycznych. Dzięki temu kształtowali cierpliwość, wytrwałość, precyzję. Zajęcia praktyczne z zakresu wykonywania prac artystycznych kształtowało w podopiecznych poczucie odpowiedzialności za wykonaną pracę. Uczestnicy wykonywali różnorodne kartki okolicznościowe, co kształtowało w nich uwrażliwienie na potrzebę celebrowania szczególnie ważnych świąt (imieniny, urodziny, Wielkanoc, Boże Narodzenie, ślub, chrzest święty, I Komunia Święta, itp.), Uczestnicy brali udział w zajęciach, podczas których przygotowywali dekorację do spektakli teatralnych. Dzięki tym zajęciom poznali wagę współpracy i tworzenia zespołu. Uczestnicy poznali różne techniki oraz formy wyrazu artystycznego, poprzez co rozwinęli poczucie artystycznego smaku, gustu i estetyki. Uczestnicy brali udział w różnorodnych zajęciach, między innymi: w ramach zajęć „Malowanie żywej natury- zajęcia w plenerze”, Poznali technikę pracy z makramą- co sprawiło im wielką radość, ponieważ pod czujnym okiem terapeuty tworzyli makramowe anioły i drzewka szczęścia. Uczestnicy również brali udział w warsztatach z gliny. Odwrażliwiali swoje dłonie. Przy dźwiękach muzyki tworzyli z gliny, co im wyobraźnia podpowiadała. „Naturalny obraz wykonany z wykorzystaniem chrobotka, czyli mchu dekoracyjnego” przestrzenny obraz z wykorzystaniem wielokolorowego chrobotka, kamieni, patyków i kory, jest to prosta metoda do stworzenia jedynej w swoim rodzaju wyjątkowej obrazu świetna zabawa, a jednocześnie relaksujące zajęcie można wykazać się kreatywnością do stworzenia obrazu z wykorzystaniem naturalnych składników.
- C) Pracownia rękodzielniczo – komputerowa** – Uczestnicy nabyli umiejętność posługiwania się edytorem tekstu Microsoft Word wraz z zapoznaniem jego podstawowych funkcji i sposobów wykorzystania, uczestnicy nauczyli się tworzyć obrazy w programie Paint oraz proste prezentacje multimedialne za pomocą programu Power Point, uczestnicy w trakcie zajęć „Świat Internetu” poznali zasady bezpiecznego poruszania się w sieci. Uczestnicy w treningu, ostali uświadomieni jakie ryzyko niesie za sobą „wchodzenie na strony niesprawdzone”. Poznali zasady bezpiecznych zakupów w sieci. Uczestnicy w trakcie zajęć zdobyli wiedzę na temat różnorodnych materiałów oraz ich praktycznego wykorzystania (papier, drewno, plastik, metal, szkło, itp.), uczestnicy podnieśli czynności manualne rąk i palców, ćwicząc w trakcie zajęć koordynację wzrokowo – ruchową czy spostrzegawczość podczas wykonywania różnych prac rękodzielniczych. Uczestnicy brali udział w różnorodnych zajęciach, między innymi: „Pirografia”, czyli wypalanie wzorów i obrazów w drewnie. Zostały przeprowadzone warsztaty mydlarskie- pod czas których uczestnicy mieli możliwość wykonać samodzielnie pięknie pachnące mydła. W czasie zajęć uczestnicy również tworzyli obrazy z kamieni i patyków. Pracownia rękodzielniczo komputerowa, tegoroczne zajęcia to również : artystyczny obraz przestrzenny 3D, letni obraz Boho z tektury i sznurka, obrazy naturalne wykonane z kamienia i patyków znalezionych na plaży, szyszkowy zawrót głowy czyli wykonanie bukietu z kolorowych szyszek, tworzenie kwiatów z wytłaczanek. Recykling to ponowne użycie odpadów prowadzący do wytworzenia nowego produktu. Tworzenie własnej dekoracji to świetny sposób na kreatywną zabawę i przygotowanie wyjątkowych dekoracji które dodadzą uroku każdemu wnętrzu. Ta prosta a jednocześnie efektowna technika pozwala na wyrażanie artystycznej duszy u wszystkich uczestników, zajęcia te rozwijają wyobraźnię oraz pobudzają fantazję. Wykonywanie kwiatów z bibuły czy z wytłaczanek do jajek udoskonali sprawność motoryki małej, uczy również trudnej sztuki koncentracji i cierpliwości. Zajęcia plastyczno-rękodzielnicze pełnią więc rolę terapeutyczną. Jest to bardzo interesujący i przyjemny temat, efektem końcowym jest piękny artystyczny obraz który wygląda "jak żywy".
- D) Pracownia krawiecka** – Uczestnicy nabyli umiejętność praktycznego wykorzystania szycia w trakcie zajęć z naprawy drobnych usterek krawieckich (przyszyć guzika, zamka błyskawicznego, itp.), nawlekali nitkę na igłę, uczestnicy rozwinęli zdolności manualne oraz kreatywność myślenia w trakcie wykonywania prac upominkowych (np. drobnych poduszek) z różnych okazji. Uczestnicy zdobyli wiedzę na temat różnorodnych metod i technik krawieckich np. haftowanie, szycie na maszynie, szycie ręczne, wyszywanie diamentami (diamond painting), projektowanie, itp. uczestnicy brali udział w różnorodnych zajęciach, między innymi „Trening cierpliwości – jak to być cierpliwym, przyjaznym i eleganckim krawcem”. Uczestnicy w trakcie zajęć trenowali swoją umiejętność panowania nad zniecierpliwieniem. W trakcie zajęć włączane były również ćwiczenia oddechowe. Doskonale radzili sobie z sytuacjami trudnymi. „Guzikowe obrazy”. Uczestnicy w trakcie zajęć kształtowali umiejętność prawidłowego przyszywania guzików, tworząc dzięki temu piękne obrazy. Nabyli umiejętność doboru nici do koloru guzików. W trakcie zajęć uczestnicy doskonalili motorykę małą. „Zabawy sensoryczne”. Uczestnicy w trakcie zajęć dobyli umiejętność wykonywania zimowych ozdób na choinkę z wykorzystaniem zimnej porcelany.

Zostały również zorganizowane warsztaty „Coś nowego ze starego” , czyli umiejętność naprawy zniszczonych ubrań, kreatywne przeróbki, starych rzeczy. Uczestnicy aktywnie uczestniczyli w tych zajęciach , co dawało im wielką satysfakcję, pozwalało nauczyć się dbania o swoją odzież , jak tylko się zniszczy. Uczestnicy zrozumieli, że nawet z dziurki w skarpetce można zrobić coś wielkiego. Uczestnicy wraz z terapeutą szyli stroje do spektaklu teatralnego „Dziewczynka z zapalkami” , jak również uczestniczyli w warsztatach tworzenia biżuterii. Tegoroczne zajęcia z tej pracowni Haft diamentowy "DIAMOND PAINTING": Haft diamentowy jest to technika rękodzieła polegająca na przyklejaniu niewielkich, błyszczących kryształków na przygotowanym odpowiednio płótnie, tworząc obrazy pełne detali i wyjątkowych kolorów. Technika ta to doskonały trening cierpliwości, koncentracji uwagi oraz estetyki. Pomaga w ćwiczeniach kontroli nad ruchami dłoni i palców, czyli usprawnia motorykę małą. Jest doskonałym wsparciem dla zdrowia psychicznego, ponieważ proces twórczy nad wykonaniem obrazu pomaga zniwelować poziom stresu oraz oderwać się od szarej rzeczywistości, minimalizuje negatywne myśli dając chwilę odpoczynku, relaksu i skupienia się nad czymś przyjemnym. Praca nad dużymi obrazami wykonanymi tą techniką pozwala na aktywizację do pracy kilku osób, co wpływa na rozwijanie i utrwalanie zasad prawidłowej współpracy i integrację grupy. Tworzenie obrazów 3 D: łączenie tkanin o różnej fakturze, aplikacji krawieckich, sznurków, nici z materiałami naturalnymi (mech chrobotek, kamienie, drewno) i wykonanie obrazów technikami mieszanymi np. szycie ręczne/maszynowe/haft, makrama, klejenie klejem na gorąco. Zajęcia mają na celu pobudzenie kreatywności Uczestników i pokazanie jak w prosty i tani sposób można stworzyć piękną dekorację lub upominek w stylu "COŚ Z NICZEGO". "Obraz MAGICZNE DRZEWO ze sznurka, chrobotka, i kwiatków ze wstążki", "Zabawy sznureczkowe - drzewo na drewnianym kole z wykorzystaniem techniki makramy", "Żeby dobrze nam się spało - wykonanie łapaczy snów ze sznurka, koralików, wstążek i piórek techniką mieszaną", Zajęcia sensoryczne z tkaninami o różnej fakturze, kolorze, grubości i przydatności: rozwijanie nie tylko zmysłu dotyku, ale również wzroku, słuchu czy węchu, ćwiczą motorykę małą i precyzję, oswajają z różnymi strukturami: szorstkie, gładkie, ciężkie, lekkie, ciepłe, zimne itp. rozwijają kreatywność , "Flower boks z filcowych kwiatów, jako upominek dla bliskiej osoby", "Artystyczne projektowanie, czyli wyklejanie sukienek balowych guzikami, piórkami, tkaninami o różnej fakturze itp. "Tydzień w kropki, czyli trening cierpliwości - plamkowanie palcem obrazu jesiennego liścia na płótnie przy użyciu farb"

- E) Pracownia stolarsko – ślusarska** – Pierwszy raz uczestnicy tej pracowni mieli możliwość poznania technik dbania o sprzęt ogrodowy. Najważniejsze zadanie o jego jakość. Sprawdzenie czy można go używać, czy jest bezpieczny dla innych. Uczestnicy zdobyli umiejętność naprawiania drobnych usterek. W trakcie zajęć uczestnicy mieli możliwość pracy ze śrubokrętem, kluczem francuskim, młotkiem. Poznali różnice między gwoździem a śrubą, nabyli umiejętność konserwacji sprzętu domowego, uczestnicy zdobyli wiedzę oraz umiejętność wykonywania drobnych przedmiotów w drewnie z użyciem różnorodnych narzędzi (np. drewnianych sztućców, szkatulek na biżuterię), uczestnicy zdobyli wiedzę na temat zasad bezpiecznego używania sprzętu stolarsko – ślusarskiego (np. kleju na gorąco, szlifierki, wiertarki i innych). W trakcie zajęć Uczestnicy trenowali w jaki sposób zabezpiecza się dane narzędzia, w jaki sposób włącza się klej na gorąco. Nabyli również umiejętność prawidłowego włączania i wyłączania sprzętu. Uczestnicy rozwinęli zmysł estetyczny oraz swoją obowiązkowość poprzez cykliczne porządkowanie pracowni. Wieszak na klucze z drewna wykonany techniką miesza. Podstawą zajęć było przypomnienie uczestnikom zasad przestrzegania BHP. Zajęcia miały na celu zaprojektowanie i wykonanie wieszaka na klucze. Uczestnicy podczas zajęć używali pod nadzorem terapeuty urządzeń takich jak wyrzynarka ręczna jak i mechaniczna, wkrętarki akumulatorowej, wiertarki, szlifierki, piły ręcznej oraz kleju na gorąco. Podczas pracy grupowej uczestnicy wycinali odrysowane elementy wieszaka z cienkiej deski, skręcali wieszak, kleili klejem na gorąco, malowali, następnie wkręcili wieszczki. Podczas zajęć uczestnicy usprawnili koordynację ruchową, utrwalali zasady bezpieczeństwa korzystania z różnych narzędzi, wypracowywali estetykę, skupienie się nad wykonywanym zadaniem. Zajęcia miały za zadanie nauczyć uczestników pracy w grupie. Wykonanie choinki z listewek. Uczestnicy pod nadzorem terapeuty przygotowują materiały i narzędzia potrzebne do wykonania choinki (listewki, deska, farba akrylowa, elektronarzędzia tj. wkrętarka, wiertarka, wyrzynarka ,miarę, ołówek, klej na gorąco, papier ścierny, bombki do strojenia). Przy pomocy przygotowanych narzędzi docinamy listewki oraz deski na podstawę choinki. Uczestnicy łączą ze sobą listewki na kształt trójkąta, mocują do podstawy wykonanej z grubej deski, następnie malują farbą akrylową. Choinki ozdobione zostały bombkami. Podczas zajęć uczestnicy usprawniają zdolność manualną rąk i palców, spostrzegawczość, rozwój wyobraźni, kształtowanie cierpliwości, oraz uczą się pracy w grupie. Podczas wykonywanych zajęć uczestnicy byli bardzo zaangażowani.

F) Terapia zajęciowa w ramach pięciu pracowni ŚDS typ D, ul. Orła 29:

A) Pracownia gospodarstwa domowego i zaradności życiowej: W trakcie zajęć w pracowni przede wszystkim zadania zostały skoncentrowane na podtrzymywanie umiejętności oraz nauka czynności, wymagających posługiwania się podstawowymi narzędziami w gospodarstwie domowym, jak również doskonalenie umiejętności związanych z domowymi czynnościami. Ukształtowano umiejętności przygotowania stanowiska pracy i zachowanie przy nim czystości, ukształtowano umiejętności robienia zakupów w pobliskim sklepie lub supermarkecie, ukształtowano umiejętności samoobsługi w życiu codziennym. Dbano o ubiór, porządkowanie swoich rzeczy, miejsce w Ośrodku, mieszkaniu. W trakcie zajęć skupiano się na aspektach, takich jak: kształtowanie umiejętności dbania o rośliny w Ośrodku, jak również w ogrodzie, zwracanie uwagi na przestrzeganie regulaminu obowiązującego w pracowni. Uczestnicy brali udział w różnorodnych zajęciach, między innymi: w zajęciach „Do samodzielności jeden krok”. W czasie zajęć uczestnicy trenowali umiejętność samodzielnego dokonywania zakupów. Mieli możliwość samodzielnego dokonywania zapłaty. Uczestnicy doskonalili umiejętność prawidłowego posługiwania się pieniędzmi. HORTITERAPA Celem hortiterapii jest poprawa stanu fiz., psych., społecznego i poznawczego poprzez wykorzystanie ogrodu i prac ogrodowych. Hortiterapia bierna to metoda terapeutyczna oparta na obserwacji natury za pomocą wszystkich zmysłów: wzroku, dotyku, węchu, słuchu i smaku. Natomiast hortiterapia czynna to aktywna praca ogrodnicza, która obejmuje różne typowe zadania związane z pielęgnacją roślin i ogrodu. W ramach terapii uczestnicy sadzą rośliny, podlewają, podcinają, wysiewają kwiaty, warzywa, planują pracę w ogrodzie, zbierają plony. Terapia ogrodem przynosi korzyści dla każdego, niezależnie od wieku, rodzaju schorzenia czy stopnia niepełnosprawności. Kwiaty, kolory, tekstury natury angażują zmysły. Praca w ogrodzie redukuje stres, zachowani agresywne, smutek, lęk. Pobudza procesy poznawcze szczegółowy koncentrację i pamięć, zwiększa poczucie wartości, buduje poczucie wspólnoty dzięki współpracy w grupie. Uczy cierpliwości, odpowiedzialności, zaradności. Polepsza koordynację ruchową i siłę mięśni. W okresie zimowym dbamy o rośliny doniczkowe kwiatowe oraz zioła doniczkowe. Hortiterapia to doskonała terapia Dla duszy i umysłu. Klucz do wewnętrznego spokoju i odnalezienia równowagi jest dobrym uzupełnieniem rehabilitacji, psychoterapii oraz terapii osób ze spektrum autyzmu, niepełnosprawnych ruchowo i/ lub umysłowo. Trening samodzielnego poruszania się w terenie zabudowanym znanym oraz nieznanym. Celem nadrzędnym zajęć orientacji przestrzennej jest bezpiecznie i samodzielnie poruszanie się w terenie. Zdobyć informacji praktycznych oraz teoretycznych, pomagających na podjęcie adekwatnych działań w sytuacji kryzysowej w przypadku zgubienia się w terenie (miasto, osiedle, las) Poprzez trening w terenie uczestnicy doskonałą orientację przestrzenną, spostrzegawczość, logiczne myślenie, poradzenia sobie z emocjami np. strachem, umiejętność podania lokalizacji, wykorzystania nr alarmowych. Dzięki pracy w terenie poznajemy zasady bezpieczeństwa w przypadku zgubienia się.

B) Pracownia kulinarna – Uczestnicy w ramach zajęć prowadzonych w pracowni kulinarnej poznali nowe przepisy kulinarne oraz sposoby ich wykonania. Praktykowali umiejętność korzystania z różnorodnych sprzętów gospodarstwa domowego – gotowali posiłki z użyciem płyty indukcyjnej. Uczyli się używać automatu do pieczenia chleba jak również ciasta drożdżowego. Poznali jak korzystać prawidłowo z lodówki, gofrownicy, frytkownicy. Zdobyli umiejętność przygotowywania prostych potraw, posiłków. W sposób prawidłowy przygotowywali obróbkę wstępną do przygotowania zupy. Pracownia kulinarna, to miejsce, w którym większość Uczestników czuje się dobrze i chętnie uczestniczy w prowadzonych zajęciach. W tym roku Uczestnicy włączyli się w organizację Międzynarodowego Dnia Osób z Niepełnosprawnościami poprzez pomoc w przygotowaniu słodkiego poczęstunku dla zaproszonych Gości. Łącząc przyjemne z pożytecznym nauczyli się wyrobu ciasta i wypieku ciasteczkowych orzeszków oraz przygotowania kremu do ich wypełnienia. Poznali również tajniki przygotowania słodkiej bezy. Pyszny i pożywny chlebek bananowy, to kolejne ciasto, którego wypieku nauczyli się Uczestnicy przygotowując je na wspomnianą uroczystość. Praca ta zapewne dała im dużo satysfakcji i poczucia spełnienia.

C) Pracownia plastyczna – rękodzielnicza – Uczestnicy rozwijali zdolności manualne rąk oraz koordynację wzrokowo – ruchową poprzez wykonywanie różnych prac plastycznych. Dzięki temu kształtowali cierpliwość, wytrwałość, precyzję. Zajęcia praktyczne z zakresu wykonywania prac artystycznych kształtowało w podopiecznych poczucie odpowiedzialności za wykonaną pracę, uczestnicy wykonywali różnorodne kartki okolicznościowe, co kształtowało w nich uwrażliwienie na potrzebę celebrowania szczególnie ważnych świąt (imieniny, urodziny, Wielkanoc, Boże Narodzenie, ślub, chrzest święty, I Komunia Święta, itp.), w trakcie zajęć zdobyli wiedzę na temat różnorodnych materiałów oraz ich praktycznego wykorzystania (papier, drewno, plastik, metal, szkło, itp.), podnieśli czynności manualne rąk i palców, ćwicząc w trakcie zajęć koordynację wzrokowo –

ruchową czy spostrzegawczość podczas wykonywania różnych prac rękodzielniczych. W pracowni rękodzielniczej innowacyjnym urządzeniem wykorzystywanym przez uczestników jest długopis 3D. Umożliwia on tworzenie trójwymiarowych modeli. Uczestnik prowadzi odpowiednio długopis, z którego wypływa nagrany specjalny materiał, który zastyga po zetknięciu się z powietrzem i tworzy odlew. Urządzenie to pozwala łączyć zabawę z nauką, eksperymentować z różnymi formami i kształtami niesamowicie pobudza wyobraźnię przestrzenną. 2) Jesienne stroiki z wykorzystaniem różnych technik plastycznych. Uczestnicy łączyli materiały pozyskane z recyklingu z gotowymi dekoracjami i elementami wyrzeźbionymi samodzielnie z gliny samoutwardzalna. Część dekoracji malowana również była farbami akrylowymi. Tworzenie tej pracy pozwoliło uczestnikom pobudzić aktywność twórczą, koordynację wzrokowo-ruchową, rozwinąć wyobraźnię, koncentrację i poćwiczyć planowanie przestrzenne. 3) Koraliki-prasowanki to małe aktywne termiczne, z których tworzone są unikalne ozdoby i dekoracje. Uczestnicy przy pomocy pęsety na specjalnych szablonach układają koraliki w wybrany wzór i gdy jest gotowy zaprasowują żelazkiem. Pod wpływem temperatury koraliki łączą się w jedną całość tworząc gotową formę dekoracyjną. Układanie koralików ma pozytywny wpływ na kształtowanie się zmysłu plastycznego i rozwija wyobraźnię.

D) Pracownia kulturalno-oświatowa : Zajęcia w pracowni mają na celu kształtowanie w uczestnikach postawy patriotycznej. W trakcie zajęć w pracowni uczestnicy przede wszystkim poznawali najważniejsze wartości związane ze świętami, które budują nasz kraj. Zostały zorganizowane warsztaty „Moja Ojczyzna- Polska” – uczestnicy uczyli się hymnu Polski, odpowiedniej postawy. Przygotowali krótką akademię odnośnie Święta narodowego – 11 listopad. W czasie zajęć w pracowni uczestnicy przygotowywali się również do przeżywania świąt religijnych – Boże Narodzenie, Wielkanoc. Poznawali tradycje związane z tymi świętami. Uczestnicy mieli również okazję poznawanie kultury polskiej, jak również poznanie największych dzieł polskich Artystów- wielkie obrazy, rzeźby . Medialny czas w pracowni kulturalno - oświatowej. Uczestnicy mieli możliwość udziału w kreatywnych zajęciach fotografii. Zdjęcia z wykorzystaniem perspektywy miały na celu ukazania człowieka w połączeniu z naturą. Duże zaangażowanie uczestników przyczyniło się do wzmożonej aktywności na naszej stronie internetowej.

Kolejnym innowacyjnym przedsięwzięciem było nagranie filmu pt. „ Tu jest Nasz Dom”. Uczestnicy w pasowali się w popularny trend, który został ciepło przyjęty w gronie naszych odbiorców. Uczestnicy wcielili się w rolę poważnych przedstawicieli, spełniając swoje małe marzenie o realizacji produkcji filmu.

E) Pracownia Sensoryczno- Multimedialna : Głównym założeniem pracowni sensoryczno-multimedialnej jest pobudzanie zmysłów. Doskonalec precyzję dłoni są w stanie radzić sobie w trudniejszych zadaniach, które wymagają dokładności. Pracownia ta rozwija koordynację wzrokowo-ruchową oraz pozwala zwalczyć uprzedzenia do różnego rodzaju faktur. Pracownia multimedialna to miejsce, które zaznajamia uczestników wszechobecną technologię rozwijają ich codzienną korzystanie z komputera i pokonują nowe techniki dostępne w Internecie. Pozwala na kreatywne projektowanie grafik, tekstów. Podopieczni uczą się prostych form pisanie dokumentów. Uczestnicy poznają główne zasady BHP w pracowni oraz uczą się pracy przy urządzeniach elektrycznych. Połączenie tych dwóch odrębnych dziedzin pozwala nam na rozszerzenie terapii w naszym domu. Różnorodność przestaje być monotonna dla naszych uczestników. „ Praca z aparatem. Tworzenie jesiennych kolaży” - omówienie z uczestnikami zasad obsługiwaniania się aparatem - Omówienie zasad BHP - Zajęcia mają na celu zapoznanie uczestników z obsługą aparatu i nauką robienia zdjęć - Uczestnicy podczas zajęć uczyli się jak w prawidłowy sposób wykonuje się zdjęcia by były wyraźne - Uczestnicy po wykonaniu zdjęć mieli za zadanie wybranie według nich najładniejszych zdjęć do wykonania kolażu - Przy pomocy terapeuty uczestnicy uczyli się jak przesać zdjęcia na komputer i je wydrukować - Po wydrukowaniu zdjęć uczestnicy tworzyli kolaż - Uczestnicy podczas zajęć byli zaangażowani - Zajęcia miały za zadanie pobudzić kreatywność i nauczyć uczestników pracy grupowej.

2. Arteterapia :

Uczestnicy rozwinęli umiejętność samokształcenia, inicjatywy oraz wyobraźni, możliwości wyrażania ekspresji twórczej, poczucia sprawstwa kształtowanego przez możliwość tworzenia prezentacji multimedialnych i wykorzystywania własnej pracy dla celów użytkowych , poznali różne techniki wyrazu artystycznego, rozwinęli poczucie smaku, gustu i estetyki, rozwinęli swoją wrażliwość na piękno, ukształtowali cierpliwość, wytrwałość i poczucie odpowiedzialności za wykonywaną pracę, rozwinęli umiejętności komunikacji interpersonalnej i pracy w grupie, rozwinęli nawyk porządkowania miejsca pracy, rozwinęli samoocenę poprzez wykonywane prace plastyczne i artystyczne.

- A) Muzykoterapia** – U uczestników biorących udział w zajęciach z muzykoterapii poprawiła się samoocena, zmniejszył się lęk oraz poprawiła się gospodarka snu. Ponadto uczestnicy podnieśli umiejętność swobodnego wyrażania swoich uczuć i emocji, nauczycieli się śpiewać nowe piosenki, rozwinęli poczucie rytmu, rozwinęli dotychczasowe zdolności grania na różnych instrumentach oraz nauczycieli się grać na nowych (trójkąt, bębny, cymbały, grzechotki, tamburyno, itp.)
- B) Plastykoterapia** – Uczestnicy w ramach zajęć prowadzonych z plastykoterapii nabyli umiejętność posługiwania się różnymi technikami plastycznymi – malowanie farbami plakatowymi, rysowanie kredkami świecowymi i zwykłymi. Wykonywali różne prace plastyczne z wykorzystaniem różnorodnych technik – orgiami, papierowa wiklina. Nauczyli się wykonywać papierowe kwiaty. Zajęcia z plastykoterapii podniosły motorykę małą, rozwinęły kreatywność myślenia oraz wyobraźnię.
- C) Filmoterapia** – Uczestnicy uczestniczyli w zajęciach z filmoterapii, dzięki czemu nauczycieli się rozwiązywać różnego rodzaju problemy, radzić sobie ze stresem, funkcjonować w najróżniejszych sytuacjach życiowych i społecznych (filmy dotyczyły szerokiej sfery problemów życia codziennego, ukazywały jak właściwie funkcjonować w życiu społecznym, jak właściwie gospodarować czasem, jak zarządzać finansami, gdzie można uzyskać pomoc w instytucjach publicznych). Ponadto uczestnicy rozwinęli wyobraźnię oraz aspekt kulturowy – poznali nowe filmy, które wnoszą właściwe, odpowiednie wartości do codziennego życia. Filmy fabularne przekazywały wartości chrześcijańskie, uwrażliwiały na drugiego człowieka. Ponadto podopieczni Ośrodka uczestniczyli w seansie kinowym (oglądanie filmów: „Listy do M – pożegnania i powroty”).
- D) Teatroterapia** – w ramach zajęć z teatroterapii uczestnicy brali udział w warsztatach teatralnych, ucząc się odpowiednich ról teatralnych. Przygotowywali się do występów publicznych (przygotowanie przedstawień teatralnych pt. „Dziewczynka z zapałkami”. Dzięki warsztatom rozwinęli umiejętności interpersonalne, nauczycieli się zwalczać i radzić sobie ze stresem związanym z wystąpieniami publicznymi, podnieśli samoocenę, ćwiczyli pamięć, angażowali się w życie kulturowe lokalnej społeczności, kształtowali wrażliwość na piękno i sztukę. W ramach zajęć uczestnicy poznali formę teatru – bajki „Kamishibai”. Uczestnicy w ramach zajęć terapeutycznych stworzyli teatr terapeutyczny „Razem”. W tym roku kalendarzowym grupa teatralna zorganizowała spektakl „Dziewczynka z zapałkami” który został przedstawiony dla wszystkich szkół podstawowych w Pile, jak również dla placówek specjalnych z powiatu pilskiego.
- E) Bajkoterapia** – podczas zajęć z biblioterapii Uczestnicy ŚDS słuchali bajek terapeutycznych oraz brali udział w dyskusji na temat morałów, wartości i przesłań, jakie niesie dana bajka. W konsekwencji kształtowano w nich odpowiednie postawy wychowawcze oraz uczono jak radzić sobie z najróżniejszymi problemami żywotnymi. Zajęcia z biblioterapii przyniosły pozytywny efekt w poprawie kondycji psychicznej Uczestnika, ukształtowały postawę na piękno oraz dały możliwość innego spojrzenia na dotychczas występujące problemy. Czytali książki i opowieści z zakresu literatury obyczajowej oraz psychologicznej, poradniki. Uczestnicy brali udział w zajęciach, podczas których słuchali i interpretowali takie bajki jak: „Dziewczynka z zapałkami” – poruszenie tematyki biedy i bezdomności; „Dziewczynka i Czarnoksiężnik” – poruszenie tematyki złego dotyku i naruszenia intymności; „Zbroja rycerska” – poruszenie tematyki budowania własnej wartości; „Lisek łakomczuszek” – poruszenie tematyki lęku przed kompromitacją, jak również budowanie wiary we własne siły”
- F) Integracja sensoryczna** (prowadzona w placówce typu D) – podczas zajęć z integracji sensorycznej Uczestnicy ze spektrum autyzmu oraz z niepełno sprawnościami sprzężonymi nauczycieli się prawidłowo odbierać i interpretować bodźce, ucząc się jak reagować adekwatnie do zaistniałej sytuacji. Kształtowali proces plastyczności neuronalnej, rozwijali integralność systemu nerwowego oraz kształtowali reakcje adaptacyjne. Uczestnicy brali udział w różnorodnych zajęciach, między innymi: „Mój smak”, gdzie odwrażliwiali zmysł smaku, „Mój słuch”, gdzie odwrażliwiali słuch, „Mój dotyk”, gdzie odwrażliwiali dotyk, „Mój węch”, gdzie odwrażliwiali węch, „Moja równowaga”, gdzie odwrażliwiali zmysł równowagi. Zajęcia były prowadzone indywidualnie, ale również i grupowo.
- G) Terapia Tomatis** – Uczestnicy dzięki Terapii Tomatis pracują nad swoją uwagą słuchową, mają możliwość większego wyciszenia się, pracy nad swoją koncentracją i skupieniem się.
- H) Ćwiczenia metodą Denisonna** – Uczestnicy rozwinęli pamięć, koncentrację, wzrok, słuch, uczenie się oraz inne bariery intelektualne. Uczestnicy brali udział w zajęciach skupiających się na czynnościach ruchowych (t.j. dotykanie lewą dłonią prawego łokcia i odwrotnie, dotykanie lewą dłonią prawego ucha i odwrotnie, dotykanie lewą dłonią lub lewym łokciem prawego kolana i odwrotnie) oraz innych. Ponadto Uczestnicy poprawili kondycję i koordynację ruchową.

- I) **Ćwiczenia metodą Orffa – Labana** – Uczestnicy brali udział w zajęciach skupiających się na świadomości własnego ciała, ciężaru, czasu i przestrzeni. Rozwinęli wszechstronność, motorykę. Nauczyli się rozładowywać we właściwy sposób stres i napięcie. Zajęcia połączone były z muzykoterapią. Uczestnicy brali udział w różnorodnych zajęciach, między innymi w grach „Bawmy się razem” i innych, które skupiały się na motoryce i stresie. Zajęcia muzyczne poprawiły u nich koordynację ruchową.
- J) **Ćwiczenia na Magicznym Dywanie „Fun Tronic”** - ćwiczenia na Magicznym Dywanie zapewniły Uczestnikom doskonałą zabawę z nauką. Uczestnicy doskonalili swoją wrażliwość i prawidłowe reakcje na dźwięki, obraz, ruch. Zajęcia wpłynęły pozytywnie na koordynację wzrokową, ruchową, spostrzegawczość, pamięć i szybką reakcję na bodźce oraz stały się doskonałą metodą na wyzwalanie pozytywnych emocji i redukcję negatywnych napięć.
- K) **Terapia dźwiękiem** – W trakcie zajęć, w czasie gdy terapeuta gra na instrumentach uczestnicy odpowiadają na usłyszany dźwięk ruchem swego ciała. Dźwięk z powodzeniem wykorzystuje się w terapii osób z niepełnosprawnościami oraz osób pobudzonych psycho - ruchowo. W terapii dźwiękiem wykorzystuje się fizyczne właściwości fal akustycznych. Emitowany dźwięk przez różne instrumenty odbierany jest przez kanał słuchowy i przez ciało(w postaci wibracji) Przy dźwiękach " przyjemnych " automatycznie zaczynamy się relaksować i przechodzimy w stan odpoczynku, Tak samo jest w przypadku wibroterapii , gdy odgłos uderzania w gong rezonuje z naszym ciałem, co powoduje swojego rodzaju masaż narządów wewnętrznych. Istnieje kilka rodzajów terapii za pomocą dźwięku, uzależnione jest to przede wszystkim od wykorzystanego sprzętu. Terapia dźwiękiem aktywna polega na wykorzystaniu ćwiczeń fizycznych, tańca do podkładu muzycznego lub graniu na instrumencie. Terapia dźwiękiem receptywna bazuje na słuchaniu muzyki podczas relaksacji i odprężenia. Każde zajęcia kończą się rozmową na temat odczuć, emocji podczas terapii .
- L) **Biblioterapia/ rozmowy o wartościach**- w czasie zajęć uczestnicy mieli możliwość rozmawiać na tematy, które dotyczą najważniejszych wartości. Rodzina, miłość, wiara, ojczyzna.

3. Treningi:

- A) **Trening Umiejętności Społecznych (TUS)** - terapia ta koncentruje uwagę na skutkach społecznych różnorodnych chorób, które ograniczają poziom funkcjonowania w różnych obszarach aktywności społecznej (np. utrata pracy, utrata oparcia w rodzinie, ubóstwo, itp.). Uczestnicy podejmowali aktywności w różnorodnych aspektach życia społecznego: kulturowego, kulturalnego i edukacyjnego. Aby zwalczyć skutki utraty równowagi mechanizmów biologicznych, poczucia koherencji egzystencjalnej, w ramach treningów umiejętności społecznych utrwalano nawyki konieczności zażywania środków farmakologicznych oraz wskazywano na ważny element pomocy medycznej. Aby zneutralizować skutki z obszaru braku kompetencji społecznych w zakresie rozwiązywania prostych i złożonych zadań społecznych (takich jak nawiązywanie kontaktu, nowej znajomości, nawiązanie kontaktu wzrokowego, włączenie się do dyskusji itp.) wzmacniano pozytywnie kompetencje miękkie uczestników. Prowadzono zajęcia z zakresu różnych form radzenia sobie ze stresem i negatywnymi emocjami , uczestnicy nauczyli się łamać bariery społeczne wynikające z ich niemożności. Prowadzono zajęcia z zakresu motywowania do samodzielnych działań i zadań samoobsługowych. Kładziono nacisk na rozwijanie umiejętności porozumiewania się i organizowania spraw za pomocą telefonu, komputera i innych sprzętów powszechnego użytku. Ponadto uczestnicy poznali zasady savoir-vivre adekwatnie do różnych sytuacji społecznych.
- B) **Trening funkcjonowania w życiu codziennym** – w ramach treningów funkcjonowania w życiu codziennym przeprowadzono z Uczestnikami ośrodka trening dbałości o wygląd zewnętrzny, trening nauki higieny, trening kulinarny, trening umiejętności praktycznych oraz trening gospodarowania własnymi środkami finansowymi. W ramach przeprowadzonych treningów, Uczestnicy nauczyli się dbać o swój wygląd zewnętrzny – nauczyli się ubierać adekwatnie do pogody oraz sytuacji (spotkania formalne i nieformalne), uczesanie, zadbanie o zarost, itp. W ramach treningów higienicznych, uczestnicy nauczyli się dbać regularnie o higienę osobistą (regularna kąpiel, mycie zębów, mycie rąk po toalecie, korzystanie z toalety, itp.). Poznali różnego rodzaju środki higieny osobistej oraz ich przeznaczenie. W ramach treningów kulinarnych Uczestnicy poznali nowe przepisy na potrawy, wykorzystali je w praktyce. Poznali właściwości różnorodnych składników oraz nowe sposoby przyrządzania potraw. W ramach treningu umiejętności praktycznych, Uczestnicy poznali zasady działania w innych obszarach – uczyli się prasować, sprzątać, prać i układać czyste rzeczy w szafach, uczyli się jak porządkować swoje otoczenie,

itp. W ramach gospodarowania własnymi środkami finansowymi Uczestnicy nauczyli się właściwie i racjonalnie zarządzać budżetem domowym.

- C) **Trening umiejętności spędzania czasu wolnego** - trening umiejętności spędzania czasu wolnego skupiał się na kształtowaniu zdrowych sposobów wykorzystania i spędzania wolnego czasu. W ramach prowadzonych zajęć, rozwijano u Uczestników zainteresowanie literaturą, audycjami radiowymi, telewizyjnymi oraz Internetem. Ponadto brali udział w spotkaniach kulturalnych i religijnych (takich jak pielgrzymka osób niepełnosprawnych). W ramach zajęć Uczestnicy nabyli umiejętność poszukiwania ciekawych wydarzeń kulturowych, umiejętności poprawnego zachowania w instytucjach kultury, rozwinęło się w ich postawach i działaniach czytelnictwo.
- D) **Promocja zdrowego stylu życia** – w ramach promocji zdrowego stylu życia przeprowadzono zajęcia skupiające się na promowaniu aktywności fizycznej (np. Podopieczni ośrodka uczestniczyli w spacerach lub zajęciach z nordic – wal kingu, uprawiali poranną gimnastykę w ośrodku). W ramach treningu przeprowadzono zajęcia poświęcone tematyce właściwej diety i odżywiania. Terapeuci ośrodka pomagali w załatwianiu wszelkich spraw związanych z wizytami lekarskimi, badaniami, kupnem leków. Uczestnicy otrzymywali także niezbędną pomocą w zakresie dotarcia do jednostek ochrony zdrowia.
- E) **Treningi umiejętności interpersonalnych oraz rozwiązywania problemów** – terapia obejmowała zakresem kształtowanie pozytywnych relacji uczestnika z bliskimi osobami o rodziną, sąsiadami, a także osobami spoza najbliższego kręgu. Nauczyli się jak prowadzić rozmowy z osobami w różnych placówkach i instytucjach, w sklepie, w urzędzie, w komunikacji publicznej. Dzięki treningom umiejętności interpersonalnych Uczestnicy podnieśli swoje kompetencje społeczne oraz rozwinęli komunikację werbalną i niewerbalną. Ważnym elementem były ćwiczenia asertywności, czyli wyrażania własnych odczuć, emocji, zdań i poglądów.
- F) **Treningi pamięci i koncentracji uwagi** – treningi skupiające się na ćwiczeniach i rozwoju funkcji mózgu: koncentracji, spostrzegawczości, słownictwie, sposobie wyśławiania się oraz przekazywania wiedzy. Podopieczni w trakcie zajęć nauczyli się świadomie odbierać bodźce z otoczenia i łączyć je w zależności , nauczyli się samodzielnego przezwyciężania trudności związanych z nauką i zapamiętywaniem, ukształtowali własne metody uczenia się – w zależności od predyspozycji organizmu, utrwalali posiadaną wiedzę i zdobywali nową, pobudzali własną kreatywność przy wykorzystaniu zmysłów. Na skutek zajęć poprawiła się artykulacja wyrazów, rozwinęły się nowe zainteresowania, poprawiła się koncentracja i spostrzegawczość, styl wyrażania myśli.
- G) **Profilaktyka zdrowia**- w czasie zajęć pani pielęgniarzka uwrażliwia uczestników odnośnie dbania o swoje zdrowie, uczy ich samodzielnego mierzenia ciśnienia, kontrolowania poziomu cukru, itd.

4. Rehabilitacja:

- A) **Zajęcia z rehabilitantką** – Uczestnicy ośrodka brali udział w zajęciach rehabilitacyjnych – indywidualnych oraz grupowych. Zajęcia poprawiły sprawność ruchową Uczestników, siłę ich organizmu, łagodziły ból wynikający z ich niepełnosprawności. Przeprowadzono zajęcia z wykorzystaniem materacy, piłek gimnastycznych, rowerków rehabilitacyjnych, Ośrodek typ D został specjalnie na potrzeby uczestników wyposażony w nowoczesny i profesjonalny sprzęt, między innymi w : UGUL, rowerek dla osób z niepełnosprawnościami, w stolik rehabilitacyjny, bieżnię, sprzęt do osteopatii.
- B) **Hydroterapia**– zajęcia z hydroterapii prowadzone na basenie poprawiły kondycję fizyczną uczestników i pozytywnie wpłynęły na ich sprawność ruchową oraz odporność organizmu.

5. Neurologopedia:

- A) **Doskonalenie funkcji językowo – komunikacyjnych** – w ramach prowadzonych zajęć neurologopedycznych uczestnicy doskonalili funkcje językowo – komunikacyjne poprzez korygowanie trudności w rozumieniu i nadawaniu mowy oraz poprawnym formułowaniu wypowiedzi pod względem gramatycznym i logicznym. Poszerzali również kompetencje komunikacyjne w zakresie inicjowania i utrzymywania rozmowy oraz prowadzenia formy dialogowej. Zajęcia obejmowały również usprawnianie motoryki narządów mowy, korygowanie wad wymowy, rozbudowywanie zasobu słownictwa. Doskonalono percepcję słuchową, która ma znaczenie dla budowania systemu językowego.

6. Psychoterapia:

- A) **Doskonalenie umiejętności rozwiązywania sytuacji konfliktowych** – w ramach psychoterapii indywidualnej i grupowej Uczestnicy ŚDS nabywali umiejętność rozwiązywania sytuacji konfliktowych z wykorzystaniem kompetencji miękkich. Podopieczni nauczyli się różnorodnych podejść do kwestii konfliktowych, nauczyli się panować nad emocjami i stresem.
- B) **Wzmacnianie ważnych cech osobowości i charakteru niezbędnych w kształtowaniu głębszych relacji interpersonalnych** – podczas zajęć terapeutycznych kładziono nacisk na ważne cechy osobowości i charakteru, niezbędne w celu budowania bliższych relacji. Uczestnicy zrozumieli istotę otwartości, wyrozumiałości, empatii, zrozumienia, miłości, przyjaźni, poświęcenia, wyrzeczeń i jak wygląda zdrowa relacja z drugim człowiekiem.
- C) **Świadomość znaczenia farmakoterapii w życiu pacjentów psychiatrycznych** – psychoterapia skupiająca się na znaczeniu farmakoterapii w życiu osoby z chorobami i zaburzeniami psychicznymi. Uczestnicy poznali jakie znaczenie i jaki wpływ ma farmakoterapia na zdrowie człowieka, przestrzeganie zasad związanych z właściwym przyjmowaniem leków oraz jak istotne znaczenie ma na profilaktykę zdrowotną kontakt z lekarzem i badania.
- D) **Kształtowanie oraz podtrzymywanie właściwych relacji interpersonalnych** – psychoterapia, podobnie jak treningi umiejętności interpersonalnych, skupiała się na tym, jak budować dobre, silne i zdrowe relacje z drugim człowiekiem i jak zachowywać się w relacjach z drugim człowiekiem.
- E) **Poradnictwo psychologiczne** – każdy z uczestników dwa razy w tygodniu miał możliwość indywidualnego spotkania z psychologiem i prywatnej rozmowy na temat jego aktualnych problemów.
- F) **Konsultacje psychiatryczne** – psycholog zakładowy cały czas współpracował z psychiatrą w celu podjęcia odpowiednich działań w sytuacjach wymagających interwencji (np. śmierć członków rodziny niektórych podopiecznych, sytuacja wynikająca z wojny, konieczność hospitalizacji uczestnika). Prowadzenie poradnictwa.
- G) **Kształtowanie i podtrzymywanie umiejętności radzenia sobie ze stresem** – podobnie jak w przypadku treningu kompetencji społecznych, prowadzono psychoterapię z zakresu różnych form radzenia sobie ze stresem i negatywnymi emocjami, uczestnicy nauczyli się łamać bariery społeczne wynikające z ich niemożności i lepiej radzić sobie z negatywnymi emocjami.
- H) **Doskonalenie umiejętności pozytywnego myślenia i uświadamianie wpływu myśli na życie człowieka** – psychoterapia skupiała się na budowaniu pozytywnego spojrzenia na osobę własną. Dzięki terapii Uczestnicy wzmocnili swoją samoocenę oraz uzmysłowali sobie jak pozytywne myślenie może wpłynąć na samopoczucie i postrzeganie samego siebie.
- I) **Doskonalenie umiejętności kreatywnego myślenia** – podobnie jak terapia zajęciowa i arteterapia, psycholog wzmacniał działania terapeutów zajęciowych od psychologicznej strony. Inspirował do kreatywnego działania, uczył, jak można zwiększyć swoją kreatywność.
- J) **Kształtowanie sylwetki człowieka świadomego i zdolnego do samodzielnego działania** – terapia skupiająca się na samodzielnym działaniu i autonomii człowieka. U Uczestników zwiększyła się samoocena, wiara we własne możliwości i chęć do samodzielnego działania.

7. Dogoterapia :

Wzmacnianie efektywność rozwoju osobowości, edukacji i rehabilitacji, w której motywatorem jest odpowiednio wyselekcjonowany i wyszkolony pies. Zajęcia z psem obniżały napięcia i lęki, zmniejszały poczucie samotności, otwierały na komunikację ze światem zewnętrznym, wyzwały empatię i stymulowały mowę, rozwijały słownictwo i wzbogacały wiedzę, poprawiały pamięć i koncentrację, zaspokajały potrzebę ruchu oraz tworzenia, sprawiały, że uczestnicy lepiej reagują na negatywne bodźce zewnętrzne, poprawiały integrację sensoryczną, ćwiczona była motoryka mała i duża, uczestnicy mieli możliwość zrelaksować się, wyciszyć. Budowali poczucie własnej wartości, co pozwalało na efektywny rozwój i działanie w różnych aspektach życia codziennego.

8. Aktywizacja zawodowa:

- A) **Przeprowadzenie warsztatów w zakresie przedsiębiorczości oraz poszukiwania pracy** – Uczestnicy ŚDS brali udział w warsztatach poświęconych pracy zawodowej – jak ją znaleźć, gdzie szukać oraz w jakich miejscach znaleźć pomoc w przypadku bezrobocia.

- B) **Warsztaty rozwoju osobistego uwzględniające rozwój cech niezbędnych podczas zatrudnienia** – Uczestnicy brali udział w warsztatach z zakresu rozwoju cech charakteru i kompetencji pożądanych przez pracodawców. Rozwinęli umiejętność współpracy, rozwiązywania konfliktów, umiejętność planowania, konstruktywnego radzenia sobie z emocjami oraz uczuciami, inicjowania oraz podtrzymywania kontaktów interpersonalnych, umiejętność rozwiązywania problemów. Dzięki temu Uczestnicy zwiększyli poziom niezależności w wykonywaniu określonych zadań i czynności, zwiększyli poziom samodyscypliny i punktualności. Ponadto Uczestnicy rozwinęli umiejętność planowania i realizowania celów krótko i długoterminowych, poznali zasady pracy w grupach oraz zasięgnęli poradnictwa w zakresie rozmowy kwalifikacyjnej, tworzenia CV, listów motywacyjnych oraz podania o pracę.
- C) **Zajęcia z doradztwa socjalnego** – Uczestnicy w trakcie zajęć nabyli umiejętność wypełniania wniosków do PFRON, Orzecznictwa, MOPS. Uczestnicy nabyli większej odwagi w samodzielnych załatwianiu spraw urzędowych. Dowiedzieli się w jaki sposób funkcjonują instytucje organizacji pomocy społecznej i urzędy /Urząd Miasta, Starostwo Powiatowe. W trakcie zajęć praktykowali proces uzupełniania dokumentacji, formularzy związanych z turnusem rehabilitacyjnym/ praca z nowym pracownikiem socjalnym.

9. Inne formy:

- A) **Imprezy i spotkania integracyjne na poziomie powiatowym i wojewódzkim** – Uczestnicy ŚDS brali udział w pielgrzymce do Skrzatusza osób z niepełnosprawnościami, jak również w uroczystych obchodach Międzynarodowego Dnia Osób z niepełnosprawnościami- 3 grudnia. . Ponadto uczestnicy brali udział w ośrodku w różnych świętach religijnych i okazjonalnych, tworząc tym samym sieć wsparcia społecznego, rozwijając integrację społeczną, prezentując aktywny kulturowo i społecznie wizerunek osoby niepełnosprawnej czy podniesienie aktywności społecznej.
- B) **Występy artystyczne (sztuki teatralne)** – Uczestnicy ŚDS brali udział w warsztatach teatralnych, przygotowując wystąpienie sceniczne „Dziewczynka z zapałkami”. Uczestnicy grupy teatralnej wystąpili dla dzieci i młodzieży z pільskich szkół podstawowych, jak również dla placówek specjalnych. W ramach zajęć uczestnicy poznali formę teatru - bajki kamishibai. Dzięki temu rozwinęli swoje umiejętności interpersonalne w zakresie komunikowania się.
- C) **Integracja** – Uczestnicy ŚDS uczestniczyli w dwóch wycieczkach : Wyjazd trzydniowy do Warszawy – czerwiec 2024r, jak również Wycieczka do Poznania w celu zwiedzenia Fabryki Świętego Mikołaja- gdzie odbyły się warsztaty świąteczne, jak również zwiedzanie Poznańskiej Palmiarni, Jarmarku Bożonarodzeniowego i zapoznanie się z poznańską kulturą – smakując poznańską pyrę. W czasie wakacyjnych miesięcy uczestnicy mieli możliwość wyjeżdżania wraz z terapeutami nad pobliskie jezioro, na plażę strzeżoną.

Mając na uwadze troskę i dobro Środowiskowy Dom Samopomocy Caritas zapewnia dowozy uczestników spoza miasta Piły. Dowożeni byli Uczestnicy ze Starej Łubianki, Bielaw Nowych, Glesna, Wyrzyska, Okalińca i Niezychowa. W ośrodku uczestnicy Środowiskowego Domu Samopomocy mieli zapewnione wyżywienie w postaci obiadu.

W 2024 roku z usług i świadczeń Środowiskowego Domu Samopomocy Caritas w Pile **skorzystało 52 osób**. W ciągu roku Uczestnik z Domu typ D, został przeniesiony decyzją sądu do Domu Pomocy Społecznej. Uczestnik z Domu typ A- nie stosował się do regulaminu Domu, opuszczał zajęcia, mimo wielokrotnych prób pomocy, kontaktu - nie uczestniczył w żadnej formie terapii, Zespół zawnioskował do PCPR o uchylenie decyzji objęcia pomocą danego uczestnika.

Typ D – dla osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi i spectrum autyzmu (ul. Orla 29): 1 osoba
 Typ A – dla osób z zaburzeniami psychicznymi (ul. Kossaka 16) : 1 osoba

Część II. Sprawozdanie z wykonania wydatków

1. Rozliczenie wydatków za rok 2024

Lp.	Rodzaj kosztu	Koszty zgodnie z umową (w zł)	Faktycznie poniesione wydatki (w zł)
I. Koszty realizacji działań			
I.1.1	Zatrudnienie kadry – umowy o pracę wraz ze składkami ZUS	1 064 796,13	1 062 197,04
I.1.2	Pomoce i materiały do zajęć (np. żywność, papier, farby, kwiaty, elementy dekoracyjne, np.)	96 941,71	96 941,71
I.1.3.	Rehabilitacji i integracja społeczna	93 698,40	93 698,40
I.1.4	Transport i dowóz uczestników	19 552,26	19 552,26
I.1.5.	Utrzymanie obiektu i usługi remontowe	255 250,52	255 250,52
I.1.6	Ubezpieczenie mienia i uczestników	6 396,33	6 396,33
I.1.7	Pozostałe materiały, w tym środki czystości	12 489,22	12 489,22
I.1.8	Szkolenie pracowników	4 750,00	4 750,00
I.1.9.	Pozostałe usługi	62 147,69	62 147,69
I.1.10.	Wyposażenie	8 122,79	8 122,79
Suma kosztów realizacji zadania		1 624 145,05	1 621 545,96
II. Koszty administracyjne			
II.1.	Zatrudnienie kadry – umowy zlecenia wraz ze składkami ZUS	77 847,48	77 847,48
Suma kosztów administracyjnych		77 847,48	77 847,48
Suma wszystkich kosztów realizacji zadania		1 701 992,53	1 699 393,44

2. Rozliczenie ze względu na źródło finansowania zadania publicznego

Lp.	Źródło finansowania	Koszty zgodnie z umową	Faktycznie poniesione wydatki
1	Dotacja, w tym odsetki bankowe od dotacji oraz inne przychody ogółem:	1 701 992,53 zł	1 699 393,44 zł
	1.1 Kwota dotacji	1 701 992,53 zł	1 699 393,44 zł
	1.2 Odsetki bankowe od dotacji		zł
	1.3 Inne przychody		zł
2	Inne środki finansowe ogółem ²⁾ : (należy zsumować środki finansowe wymienione w pkt 2.1–2.4)	zł	zł
	2.1 Środki finansowe własne	zł	zł
	2.2 Świadczenia pieniężne od odbiorców zadania publicznego	zł	zł
	2.3 Środki finansowe z innych źródeł publicznych ^{2), 3)} Nazwa(-wy) organu(-nów) administracji publicznej lub jednostki(-tek) sektora finansów publicznych, który(-ra,-re) przekazał(a, y) środki finansowe):	zł	zł
	2.4 Pozostałe ²⁾	zł	zł
3	Wkład osobowy i wkład rzeczowy ogółem: (należy zsumować środki finansowe wymienione w pkt 3.1 i 3.2)	zł	zł

²⁾ Wypełnić jedynie w przypadku wsparcia realizacji zadania publicznego.

³⁾ Na przykład dotacje z budżetu państwa lub budżetu jednostki samorządu terytorialnego, funduszy celowych, środki z funduszy strukturalnych.

	3.1	Koszty pokryte z wkładu osobowego	zł	zł
	3.2	Koszty pokryte z wkładu rzeczowego^{4), 5)}	zł	zł
4	Udział kwoty dotacji w całkowitych kosztach zadania publicznego⁶⁾		100 %	100 %
5	Udział innych środków finansowych w stosunku do otrzymanej kwoty dotacji⁷⁾		%	%
6	Udział wkładu osobowego i wkładu rzeczowego w stosunku do otrzymanej kwoty dotacji⁸⁾		%	%

3. Informacje o innych przychodach uzyskanych przy realizacji zadania publicznego

(należy opisać przychody powstałe podczas realizowanego zadania, które nie były przewidziane w umowie, np. pochodzące ze sprzedaży towarów lub usług wytworzonych lub świadczonych w ramach realizacji zadania publicznego)

NIE DOTYCZY

4. Informacje o świadczeniach pieniężnych pobranych w związku z realizacją zadania od odbiorców zadania (należy wskazać warunki, na jakich były pobierane świadczenia pieniężne, jaka była faktyczna wysokość świadczenia poniesiona przez pojedynczego odbiorcę oraz jaka była łączna wartość tych świadczeń)

NIE DOTYCZY

Część III. Dodatkowe informacje

NIE DOTYCZY

⁴⁾ Wypełnić jedynie w przypadku, gdy umowa dopuszczała wycenę wkładu rzeczowego.

⁵⁾ Wkładem rzeczowym są np. nieruchomości, środki transportu, maszyny, urządzenia. Zasobem rzeczowym może być również zasób udostępniony, względnie usługa świadczona na rzecz tej organizacji przez inny podmiot nieodpłatnie (np. usługa transportowa, hotelowa, poligraficzna itp.) wykorzystana w realizacji zadania publicznego.

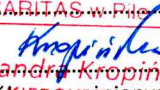
⁶⁾ Procentowy udział kwoty dotacji, o której mowa w pkt 1.1, w całkowitych kosztach zadania publicznego należy podać z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

⁷⁾ Procentowy udział innych środków finansowych, o których mowa w pkt 2, w stosunku do otrzymanej kwoty dotacji należy podać z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

⁸⁾ Procentowy udział środków niefinansowych, o których mowa w pkt 3, w stosunku do otrzymanej kwoty dotacji należy podać z dokładnością do dwóch miejsc po przecinku.

Oświadczam(y), że:

- 1) od daty zawarcia umowy nie zmienił się status prawny Zleceniobiorcy(-ców);
- 2) wszystkie informacje podane w niniejszym sprawozdaniu są zgodne z aktualnym stanem prawnym i faktycznym;
- 3) w zakresie związanym z otwartym konkursem ofert, w tym z gromadzeniem, przetwarzaniem i przekazywaniem danych osobowych, a także wprowadzaniem ich do systemów informatycznych, osoby, których dotyczą te dane, złożyły stosowne oświadczenia zgodnie z przepisami o ochronie danych osobowych.

 <u>ks. Łukasz Bikul</u>	 <u>Aleksandra Kropińska</u>
Podpis osoby upoważnionej lub podpisy osób upoważnionych do składania oświadczeń woli w zakresie zobowiązań finansowych w imieniu Zleceniobiorców. W przypadku podpisów nieczytelnych należy czytelnie podać imię i nazwisko osoby podpisującej.⁹⁾	
Data <u>30.01.2025r.</u>	

POUCZENIE

Sprawozdania składa się osobiście lub przesyła przesyłką poleconą na adres Zleceniodawcy w terminie przewidzianym w umowie. Termin uważa się za zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało wysłane w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 570, z późn. zm.), za poświadczeniem przedłożenia Zleceniodawcy, lub nadane w polskiej placówce pocztowej operatora publicznego.

⁹⁾ Nie dotyczy sprawozdania sporządzanego w formie dokumentu elektronicznego.